

EIROPAS PUSGADA TEMATISKĀ FAKTU LAPA

JAUNATNES NODARBINĀTĪBA

1. IEVADS

Politikas, ar ko tiek veicināta ekonomiskā izaugsme un labāki dzīves apstākļi, svarīgs elements ir palīdzēšana jauniešiem iekļūt darba tirgū un palikt tajā. Šāda jauniešu aktivizācija un ilgtspējīga integrēšana ir nepieciešama arī stratēģijas "Eiropa 2020" nodarbinātības mērķa sasniegšanai¹.

Jauniešu pāreju no skolas uz darba dzīvi sarežģī specifiskas problēmas. Rezultātā ir salīdzinoši zems nodarbinātības līmenis, augsts bezdarba līmenis un daudz jauniešu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*). Darījumdarbības cikls jaunatnes bezdarbu ietekmē vairāk nekā pieaugušo bezdarbu. Jauniešiem kā jaunpienācējiem ar ierobežotu darba pieredzi ir mazāka iespēja atrast darbu, viņi biežāk tiek nodarbināti, pamatojoties uz pagaidu vai nepilnas slodzes darba līgumu, vai stažējas un tiek biežāk atlaisti, ja ekonomiskais cikls ir vājš.

Turklāt daudzās dalībvalstīs lielai daļai jauniešu ir noslēgti pagaidu darba līgumi piespiedu kārtā, un šādos gadījumos nereti ir grūti pāriet uz pastāvīgu darbu. Tomēr dažādās valstīs ievērojami atšķiras pagaidu darba specifika un iespējas, ko tas sniedz jauniešiem pastāvīga un stabila darba atrašanā. Plašā pagaidu darba līgumu izplatība jauniešu vidū var būt saistīta ar viņu

izglītošanos un apmācību vai pārbaudes laiku².

Jaunatnes nodarbinātības, bezdarba un neaktivitātes līmeni lielā mērā ietekmē makroekonomiskā situācija. Taču tam var būt arī svarīgi pamatcēloņi pārejas no skolas uz darbu struktūrā. Šādi strukturālie faktori ir

- neapmierinoši izglītības un apmācības sistēmu rezultāti;
- darba tirgus segmentācija, kas īpaši ietekmē jauniešus, un
- valstu nodarbinātības dienestu ierobežotā spēja sniegt jauniešiem īpaši pielāgotus pakalpojumus un šo dienestu ierobežotie centieni piesaistīt vismazāk aizsargātos jauniešus.

Bezdarbs un neaktivitāte jauniešu vidū izmaksā dārgi, un tam ir nepieciešama īpaši izstrādāta politika. Bezdarbs — jo īpaši ilgstošs bezdarbs — karjeras sākumā var radīt ilgstošas negatīvas sekas, piemēram, mazākus ienākumus nākotnē un sliktas nodarbinātības izredzes (tā saukto "rētu efektu")³. Tas

¹ Iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem nodarbinātības līmeņa palielināšana vismaz līdz 75 %.

² SVF dienestu diskusiju dokuments "Youth Unemployment in Advanced Economies in Europe: Searching for Solutions", 2014. gada decembris, 9. lpp.

³ Fondeville N., Ward T., "Scarring effects of the crisis", *Research note 06/2014, Social Situation Monitor*, Eiropas Komisija, 2014.

var arī samazināt vispārējo darba ražīgumu⁴.

Jauniešu nodarbinātības izredžu izvērtēšanā ir jāņem vērā arī **taisnīgums starp dažādām paaudzēm**. Arvien pieaugot nepieciešamībai pēc elastības, ir radušās nestandarta darba formas un profesionālā karjera vairs nav tik stabila. Lai gan lielāka elastība palīdz zināmā mērā reaģēt gan uz uzņēmumu, gan uz darba ņēmēju vajadzībām, tā ietver arī sociālos riskus. Pēc noteikta veida darbaspēka un prasmēm ir lielāks pieprasījums, tas savukārt ietekmē citus veidus un rada lielāku nevienlīdzību ienākumu sadalījumā. Dažu darba ņēmēju situācija arvien vairāk pasliktinās.

Ņemot vērā darba pasaules pārmaiņas, tradicionālajiem darba tirgiem pielāgotas labklājības sistēmas var nespēt aptvert visus, kuriem nepieciešama aizsardzība. Visi šie faktori var vairāk ietekmēt jauniešus, nekā cilvēkus, kuri savā karjerā tikuši tālāk vai ir pensionējušies, un var traucēt viņiem īstenot savus dzīves plānus.

Tā kā demogrāfisko izmaiņu un apgādājamo īpatsvara koeficienta⁵ palielinājuma dēļ samazinās potenciālo darba ņēmēju skaits, darba ražīguma pieaugums kļūst arvien nozīmīgāks. Būs arvien grūtāk palielināt darbaspēku, piesaistot vairāk cilvēku, lai iegūtu potenciālu izaugsmes avotu. Taču vidējā termiņā aktīvāka cilvēku iesaiste darba tirgū var radīt būtisku atšķirību. Lai panāktu lielāku ražīgumu, politika ir jāorientē uz inovācijām un ES zināšanu bāzes paplašināšanu, par pamatu izmantojot prasmes un izglītību⁶.

---

⁴ Bell, D.N.F., Blanchflower, D.G., "Young people and the great recession", *Oxford Review of Economic Policy* 27(2), 2011., 241.-267. lpp.

⁵ Apgādājamo skaits no dzimšanas līdz 14 gadu vecumam un pēc 65 gadu vecuma attiecībā pret kopējo iedzīvotāju skaitu vecumā no 15 līdz 64 gadiem.

⁶ Eiropas Komisija, *Employment and Social Developments in Europe – Annual Review* 2017.

ES darba kārtībā svarīga prioritāte ir veicināt jaunatnes nodarbinātību un uzlabot pāreju no skolas uz darba dzīvi. Ar **Garantiju jauniešiem** dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt, ka visi jaunieši, kas jaunāki par 25 gadiem, četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas saņem kvalitatīvu darba, turpmākas izglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu⁷.

Šī apņemšanās ir stiprināta, iekļaujot to ierosinātajā **Eiropas sociālo tiesību pīlārā** kā 4.b principu⁸. Pīlāra principi ir kā kompass atjaunotai vienotībai virzībā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem⁹. Tas nozīmē, ka galvenais mērķis ES¹⁰ ir samazināt tādu jauniešu īpatsvaru (vecumā no 15 līdz 24 gadiem), kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*) (2016. gadā 11,5 %).

Garantija jauniešiem ir veidota, pamatojoties uz visu ES dalībvalstu politisku apņemšanos nodrošināt, ka visi jaunieši, kas jaunāki par 25 gadiem, četru mēnešu laikā pēc kļūšanas par bezdarbniekiem vai formālās izglītības beigšanas saņem kvalitatīvu darba, turpmākas izglītības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu. Tā ir raiti īstenota visā ES, pateicoties nebijušai apstākļu kombinācijai, kas aptver izteiktu politisko gribu, ievērojamus finanšu resursus no Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas un Eiropas Sociālā fonda un spēcīgus uzraudzības mehānismus ES līmenī. Jaunatnes

---

⁷ Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi.

⁸ Pīlāra 4.b principā ir teikts, ka jauniešiem ir tiesības uz turpmāku izglītošanos, mācekļību, praksi vai pienācīgu darba piedāvājumu četru mēnešu laikā kopš dienas, kad jauniešs kļūst par bezdarbnieku vai ir ieguvis izglītību (I nodaļa. Vienādas iespējas un piekļuve darba tirgum. Eiropas Komisijas paziņojums "Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide", 2017. gads).

⁹ Eiropas Komisijas paziņojums "Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide", 2017. gads.

¹⁰ Ja vien nav norādīts citādi, dati šajā faktu lapā attiecas uz ES 28 dalībvalstīm un termins "jaunieši" apzīmē vecuma grupu no 15 līdz 24 gadiem.

nodarbinātības iniciatīva — EUR 8,8 miljardu finanšu resurss — ļauj sniegt tiešu, mērķorientētu atbalstu jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu un dzīvo reģionos, kuros bezdarba līmenis ir augstāks par 25 %¹¹.

Šī faktu lapa ir strukturēta turpmāk norādītajā veidā.

- 2. nodaļā ir aplūkoti jautājumi par jauniešu bezdarbu, jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*), un citi pamatrādītāji, kas liecina par stāvokli ES valstīs.
- 3. nodaļā ir sniegti pieejamie pierādījumi par atbilstīgiem politikas virzieniem, ar kuriem efektīvi risināt jaunatnes bezdarba un neaktivitātes problēmu, un īsumā apskatīta ES līmenī izmantotā pieeja, galvenokārt pievēršoties Garantijas jauniešiem īstenošanai.
- 4. nodaļā ir aplūkota laba politikas prakse šo problēmu risināšanai un sniegti ES dalībvalstu piemēri. Ir sniegts arī pārskats par stāvokli visās ES valstīs.

Informācija, kas papildina jaunatnes nodarbinātības tēmu, ir sniegta arī faktu lapās par šādām tēmām: mācību priekšlaicīga pārtraukšana, nodarbinātības aizsardzības tiesību akti, aktīva darba tirgus politika, sieviešu līdzdalība darba tirgū, darba tirgū nepieciešamās prasmes, nabadzība un sociālā atstumtība, bezdarbnieka pabalsti, nedeklarēts darbs, atalgojuma attīstība un darba samaksas noteikšanas sistēmas un terciārās izglītības ieguve.

2. POLITIKAS PROBLĒMAS: PĀRSKATS PAR DARBĪBAS REZULTĀTIEM ES VALSTĪS

Riski, kas apdraud veiksmīgu pāreju no skolas uz darba dzīvi, ir dažādi. Tā kā darba tirgū aktīvu — nodarbinātu vai darba meklējumos esošu — jauniešu īpatsvars dalībvalstīs ievērojami atšķiras, šo risku analīzē ir jāizmanto vairāki rādītāji, kas saistīti ar attiecīgo vecuma grupu (15–24 gadi). Turklāt analīzē ir uzmanīgi jāizvērtē valstu īpatnības.

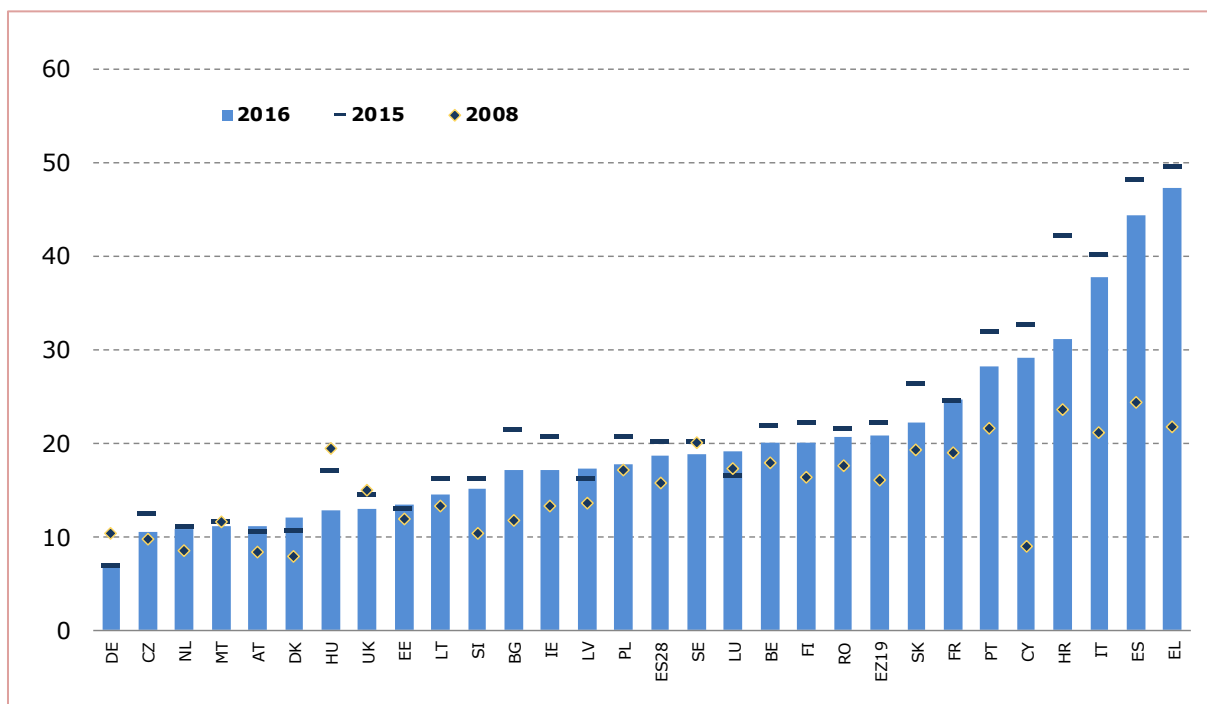
Aptuveni 3,8 miljoni jauniešu (vecumā no 15 līdz 24 gadiem) Eiropas Savienībā šobrīd ir bez darba (salīdzinājumā ar maksimālo 5,7 miljonu rādītāju 2013. gada janvārī). Lai gan šis skaitlis joprojām ir liels, vidēji ES kopš 2013. gada jauniešu nodarbinātības līmenis gadā ir samazinājies par 4 procentpunktiem līdz 18,73 %, savukārt tādu jauniešu skaits, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, ir samazinājies par 1,5 procentpunktiem līdz 11,5 %. Abi rādītāji ir samazinājušies lielākajā daļā ES dalībvalstu, jo īpaši tajās, kurās 2013. gadā bija visaugstākie rādītāji (sk. 1. un 3. diagrammu un pielikuma tabulas).

Jauniešu bezdarba līmenis ir 15–24 gadus vecu bezdarbnieku procentuālā attiecība pret kopējo nodarbināto skaitu šajā vecuma grupā (kas ietver gan strādājošus, gan nestrādājošus jauniešus, bet ne ekonomiski neaktīvos jauniešus, t. i., tos, kuri nestrādā un nav pieejami darbam vai nemeklē to).

Jauniešu bezdarba līmenis ES no gandrīz 24 % 2013. gadā samazinājās līdz 18,7 % 2016. gadā, taču tas joprojām ir par 2,8 procentpunktiem vairāk nekā 2008. gadā (un vairāk nekā divkārt pārsniedz vispārējo bezdarba līmeni 2016. gadā, kas bija 8,6 %). Jauniešu bezdarba līmenis pārsniedza 20 % 11 dalībvalstīs: četrās šis rādītājs bija pat lielāks par 30 % (Grieķijā, Spānijā, Itālijā un Horvātijā). Desmit dalībvalstīs (Vācijā, Čehijas Republikā, Nīderlandē, Maltā, Austrijā, Dānijā, Ungārijā, Apvienotajā Karalistē, Igaunijā un Lietuvā) rādītājs bija zemāks par 15 %, kas ir labāks rezultāts nekā 2015. gadā, kad tāds bija tikai astoņās dalībvalstīs. Jauniešu bezdarba atšķirība eurozonas valstīs joprojām ir lielāka nekā ES 28 valstīs — no 7,1 % Vācijā līdz 47,3 % Grieķijā (sk. 1. diagrammu).

¹¹ Eiropas Komisijas paziņojums "Garantija jauniešiem un jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — pēc trīs gadiem", 2016. gads.

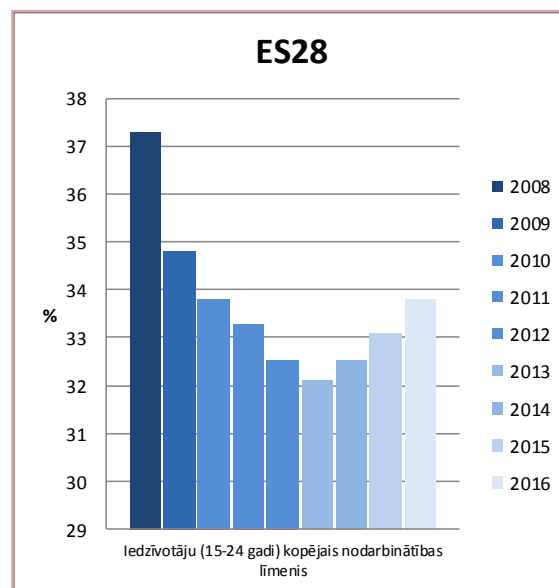
1. diagramma. Jauniešu (15–24 gadi) bezdarba līmenis ES dalībvalstīs 2008., 2015. un 2016. gadā

Avots: Eurostat, darbaspēka apsekojums [une_rt_a]

Pirmo reizi pēc krīzes jauniešu **nodarbinātības līmenis** (t. i., nodarbinātu personu procentuālā attiecība pret salīdzināmu iedzīvotāju grupu vecumā no 15 līdz 24 gadiem) sāka palielināties 2014. gadā. Jauniešu nodarbinātības līmenis turpināja palielināties 2016. gadā, pieaugot līdz 33,8 % salīdzinājumā ar 32,5 % 2014. gadā, taču tas joprojām bija par 3,5 procentpunktiem mazāk nekā 2008. gadā, kad šis rādītājs bija visaugstākais (37,3 %).

2. diagramma. Jauniešu nodarbinātības līmenis ES (15-24 gadi)

Četrās dalībvalstīs jauniešu nodarbinātības līmenis bija zemāks par 20 % (Grieķijā 13 %, Itālijā 16,6 %, Spānijā 18,4 % un Bulgārijā 19,8 %). Piecas dalībvalstis ar augstākajiem rādītājiem bija Nīderlande ar 60,8 %, Dānija ar 58,2 %, Austrija ar 51 %, Apvienotā Karaliste ar 50,9 % un Malta ar 45,9 %.

Jaunu cilvēku vidū joprojām ir augsts **ilgstoša bezdarba** (t. i., bezdarbs, kas ilgst vismaz vienu gadu, sk. datus pielikumā) līmenis. Ilgstoša bezdarba līmenis jaunu cilvēku vidū joprojām ir par 1,9 procentpunktiem augstāks nekā 2008. gadā (5,4 % no jauniešu darbaspēka 2016. gadā), lai gan tas ir samazinājies salīdzinājumā ar maksimālo 8 % rādītāju 2013. gadā¹². Kā jau norādīts iepriekš, bezdarbs — jo īpaši ilgstošs bezdarbs — karjeras sākumā var radīt ilgstošas negatīvas sekas ("rētu efektu")¹³.

Tā kā ne visi jaunieši ir aktīvi darba tirgū, jauniešu bezdarba līmenis neatspoguļo nestrādājošu jauniešu īpatsvaru jauniešu kopskaitā.

---

¹² Sk. *Eurostat* darbaspēka apsekojuma statistiku (yth_empl_120).

¹³ Fondeville N., Ward T., darbs citēts iepriekš.

Savukārt **jauniešu bezdarba koeficients** atspoguļo nestrādājošu jauniešu īpatsvaru attiecīgās vecuma grupas kopskaitā, kas ietver ne tikai ekonomiski aktīvos, bet arī neaktīvos jauniešus, tostarp studentus. Tādējādi – atšķirībā no bezdarba līmeņa – šis rādītājs sniedz priekšstatu par bezdarba līmeni visu jauniešu vidū, un to neietekmē jauniešu darbaspēka apmērs. Jauniešu bezdarba koeficients ES dalībvalstīs 2016. gadā bija no 3,4 % Čehijas Republikā līdz 14,7 % Spānijā, bet ES vidējais rādītājs bija 7,7 %, kas bija mazāk salīdzinājumā ar maksimālo 10 % rādītāju 2013. gadā¹⁴.

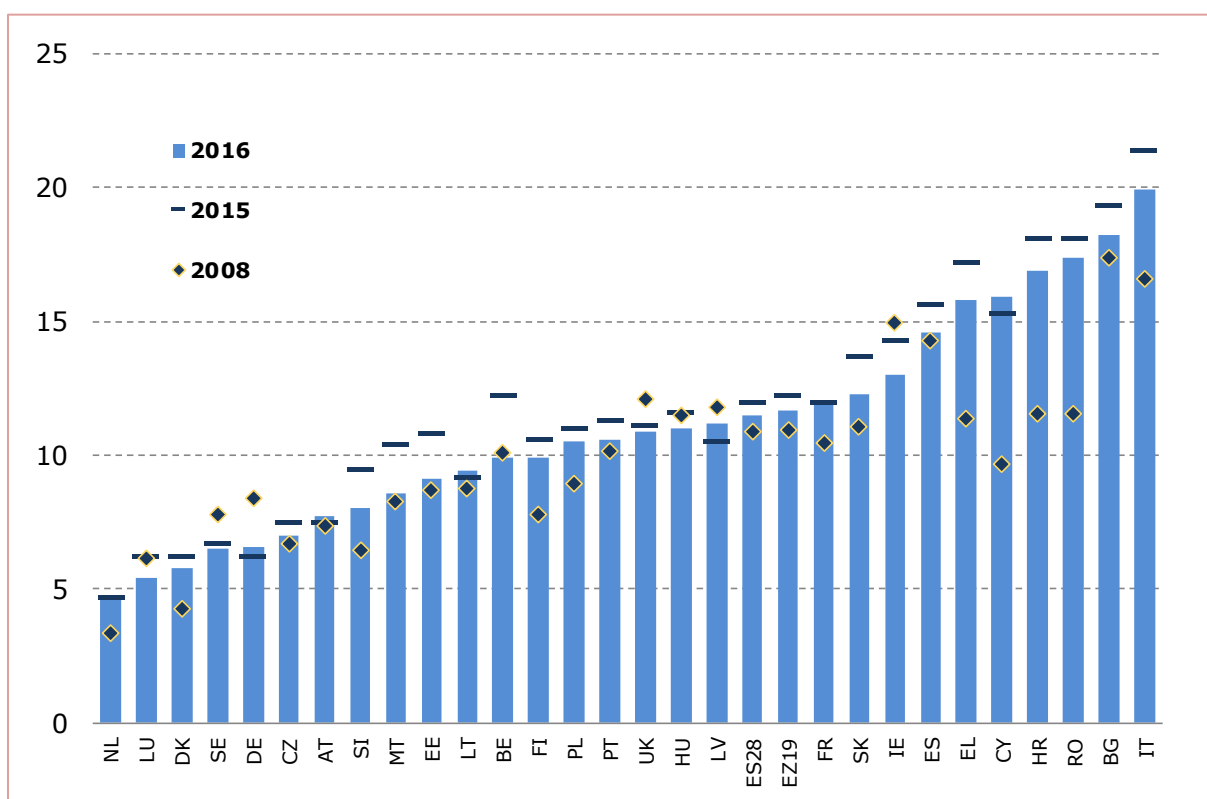
Papildus strādājošajiem vai darba meklētājiem ievērojama daļa jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem ES ir ekonomiski neaktīvi. Dažiem tas ir saistīts ar izglītības iegūvi un aroda apgūšanu.

Tomēr citi ir vienkārši atstājuši darba tirgu vai nav iesaistījušies tajā pēc izglītības sistēmas pamešanas.

Šo jauniešu situāciju atspoguļo **jauniešu NEET rādītājs**, kas ir tādu jauniešu īpatsvars vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuri **nemācās, nestrādā un neapgūst arodu**. Tādējādi saskaņā ar definīciju jaunieši, kas strādā vai mācās, neietilpst NEET kategorijā. Jauniešu (vecumā no 15 līdz 24 gadiem) NEET rādītājs ir iekļauts sociālo rezultātu pārskatā kā pamatrādītājs, tādēļ tam ir būtiska nozīme sociālo tiesību pīlāra īstenošanā¹⁵.

NEET situācijā esošu jauniešu atšķirības ir ļoti lielas¹⁶, un ne visas situācijas ir problemātiskas. Dažiem jauniešiem NEET ir tikai īslaicīgs statuss (laiks starp darbvieta maiņu vai pirms darba atrašanas, beidzot studijas).

3. diagramma. Jaunieši (15–24 gadi), kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET), ES dalībvalstīs 2008., 2015. un 2016. gadā

¹⁴ Eurostat darbaspēka apsekojuma statistika (une_rt_a).

¹⁵ Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments. Sociālo rezultātu pārskats. Komisijas paziņojuma "Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide" pavaddokuments, 2017. gads.

¹⁶ Eurofound, *Exploring the diversity of NEETs*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2016.

Citiem *NEET* var būt nelabvēlīgas situācijas simptoms un liecināt par to, ka ir pārtraukta aktīva līdzdalība sabiedrībā.

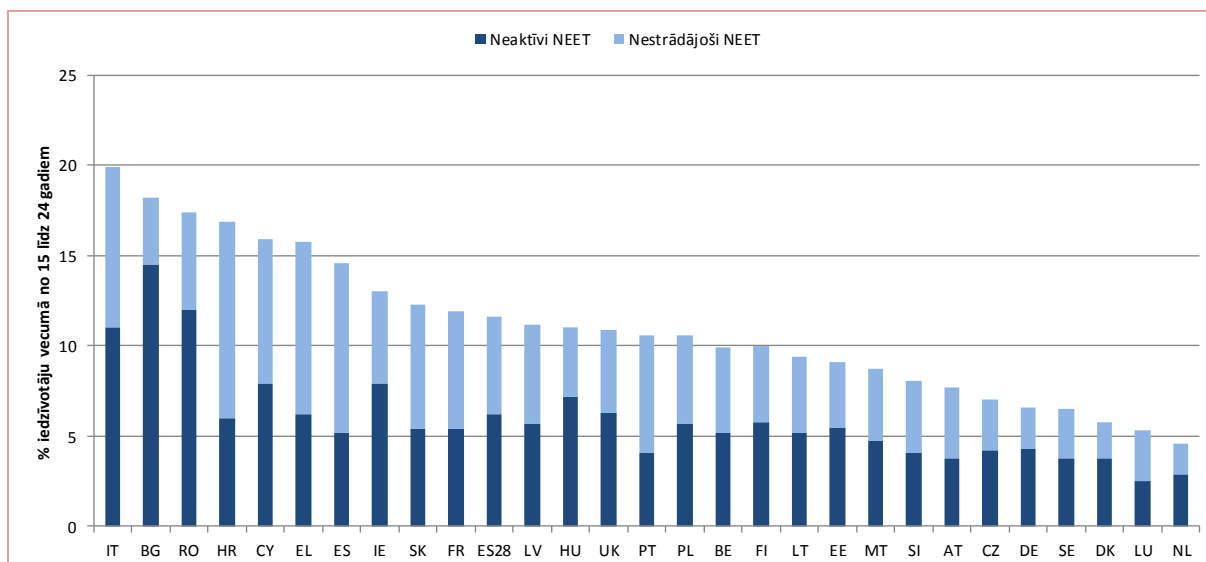
NEET statuss ir arī dinamisks: lai gan skaitļi kopumā lielā mērā nemainās, notiek strauja šīs grupas pārstāvju mainība, jo daudzi atrod darbu vai turpina mācīties. Tomēr ir arī "pamatgrupa", kas laika gaitā nemainās un saskaras ar vairākiem šķēršļiem dalībai darba tirgū. Šajā grupā laika pavadīšana *NEET* statusā var radīt virkni negatīvu seku, piemēram, nestabilas un vājas nodarbinātības izredzes vairumā gadījumu vai garīgās un fiziskās veselības problēmas ārkārtas gadījumos¹⁷.

No 54,6 miljoniem jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem tādu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*), 2016. gadā bija 6,3 miljoni.

Tas nozīmē, ka *NEET* rādītājs (*NEET* situācijā esošu jauniešu īpatsvars vecumā no 15 līdz 24 gadiem) bija 11,5 %, kas ir vairāk salīdzinājumā ar 10,9 % 2008. gadā un mazāk salīdzinājumā ar maksimālo 13,2 % rādītāju 2012. gadā. Visaugstākais *NEET* rādītājs 2016. gadā — vairāk nekā 15 % — vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem bija Itālijā, Bulgārijā, Rumānijā, Horvātijā, Kiprā un Grieķijā.

Lai gan ir vērojami uzlabojumi, *NEET* rādītājs šajās valstīs joprojām ir pirmskrīzes līmenī. Salīdzinājumā ar 2015. gadu pozitīvas tendences 2016. gadā ir reģistrētas gandrīz visās dalībvalstīs (sk. 3. diagrammu). Sadalot *NEET* rādītāju starp darba meklētājiem un neaktīvajiem jauniešiem, var secināt, ka ES 2016. gadā 6,2 % jauniešu *NEET* situācijā vecumā no 15 līdz 24 gadiem bija neaktīvi. Neaktīvo *NEET* situācijā esošo jauniešu īpatsvars ES dalībvalstīs ievērojami atšķiras; trīs dalībvalstīs (Bulgārijā, Itālijā un Rumānijā) tas pārsniedz 10 % (sk. 4. diagrammu).

4. diagramma. *NEET* situācijā esošu jauniešu profils (15–24 gadi) 2016. gadā

¹⁷ Strandh, M., Winefield, A., Nilsson, K., Hammarström, A. "Unemployment and mental health scarring during the life course", *Eur J Public Health* 24:440-5, 2014.

Attiecībā uz grūtībām, kas jauniešiem rodas pārejā no izglītības uz nodarbinātību, var iezīmēt dažādas strukturālās problēmas. Tās ir īpaši saistītas ar darba tirgus segmentāciju, izglītības un apmācības sistēmu kvalitāti, kvalitatīvas darba pieredzes pieejamību un valstu nodarbinātības dienestu sniegto, īpaši jauniešiem pielāgoto pakalpojumu un atbalsta efektivitāti. Šīs problēmas ir sīkāk aprakstītas turpmāk.

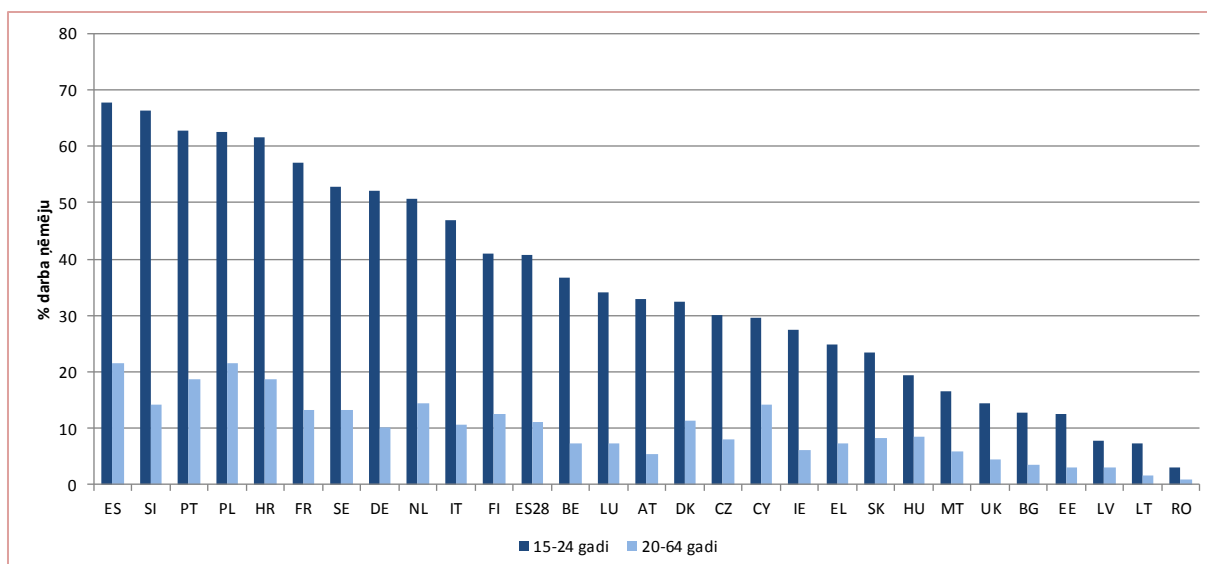
Strukturālā problēma Nr. 1: darba tirgus segmentācija

Jauniešu spēja atrast darbu ir atkarīga arī no tā, kā ir veidots darba tirgus un kādā mērā tajā tiek īstenoti nodarbinātības aizsardzības tiesību akti, aktīva darba tirgus politika, kas pielāgota jauniešiem, un efektīva darbaspēka mobilitātes politika.

Segmentētos darba tirgos pārāk daudz jauniešu strādā pagaidu vai nepilnas slodzes darbu un arvien mazāk ir nodarbināti pastāvīgās darbvietās. Darba tirgus segmentāciju parasti izraisa pārmērīgi aizsargāti pastāvīgie līgumi un pārāk maz aizsargāti pagaidu darba līgumi, kas rada "savējo" un "svešo" situāciju darba tirgū.

Valstīs ar izteiktu darba tirgus segmentāciju jauniešiem ir īpaši augsts risks tikt nodarbinātiem nestabilās darbvietās, kurās ir minimāla apmācība darbvietā, salīdzinoši mazas algas un vājas ilgtermiņa nodarbinātības un karjeras izredzes. Jaunākiem darba ņēmējiem savā darba parasti ir arī salīdzinoši augstāka kvalifikācija nekā citām vecuma grupām¹⁸.

5. diagramma. Pagaidu darbā strādājošu jauniešu (15–24 gadi) īpatsvars salīdzinājumā ar darbaspējas vecuma (20–64 gadi) iedzīvotājiem dažādās valstīs 2016. gadā

Avots: Eurostat, darbaspēka apsekojums [lfsi_pt_a]

¹⁸ Eiropas Komisija, *Employment and Social Developments in Europe – Annual Review 2017*.

ES 2016. gadā vidēji 40,8 % jaunu darba ņēmēju (vecumā no 15 līdz 24 gadiem) bija noslēguši pagaidu darba līgumus (salīdzinājumā ar 11,2 % darba ņēmēju vecumā no 20 līdz 64 gadiem) un 32,4 % strādāja nepilnas slodzes darbu (salīdzinājumā ar 18,9 % darba ņēmēju vecumā no 20 līdz 64 gadiem)¹⁹.

Daudzās dalībvalstīs jauniešiem bieži vien ir noslēgti pagaidu darba līgumi piespiedu kārtā un nereti ir grūti pāriet uz pastāvīgu darbu²⁰. Taču pagaidu darba specifika un tā ietekme uz to, vai jaunieši var atrast ilgstošu darbu, dažādās valstīs ievērojami atšķiras.

Tādās valstīs kā Vācija, Nīderlande un Austrija pagaidu darba līgumu slēgšana parasti ir pamatota ar iesaisti izglītībā un apmācībā (apvienojot darbu ar studijām vai iesaistoties mācekļībā) vai pārbaudes laiku²¹. Tādā gadījumā šie līgumi var būt kā atspēriena punkts un sekmēt veiksmīgu pāreju no skolas uz darba dzīvi.

Tomēr konsekventu pierādījumu par pagaidu darba nozīmi nav. Tas ir atkarīgs no institucionālās un ekonomiskās vides. Pagaidu darbs var radīt papildu darba iespējas un samazināt jauniešu bezdarbu. Parasti pagaidu darba līgumi ir visefektīvākie apvienojumā ar apmācību, jo palīdz pāriet uz stabilu nodarbinātību. Tādēļ pieejamie pierādījumi liecina, ka ir nepieciešamas reformas, lai samazinātu dažādus aizsardzības līmeņus starp pagaidu darba un pastāvīgiem līgumiem un stiprinātu profesionālās apmācības prasības iekļaušanu pagaidu darba līgumos, kas tiek piedāvāti jauniešiem²².

Strukturālā problēma Nr. 2: izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte

Nopietns nodarbināmības šķērslis ir vāji rezultāti ne tikai pamatprasmju²³, bet arī transversālo prasmju²⁴ apguvē. Daudzās dalībvalstīs joprojām ir augsts tādu skolēnu īpatsvars, kuriem ir vājas zināšanas matemātikā, lasīšanā un dabaszinātnēs.

---

¹⁹ Eurostat, Nepilna laika nodarbinātība un terminēti līgumi — gada dati [lfsi_pt_a].

²⁰ Sk. Eurostat, EU-SILC "Pāreja uz nodarbinātību pēc līguma veida" (ilc_lvhl32) un darbaspēka apsekojumu "Galvenais pagaidu nodarbinātības iemesls — sadalījums pēc dzimuma un vecuma (%)" (lfsa_etgar).

²¹ SVF dienestu diskusiju dokuments "Youth Unemployment in Advanced Economies in Europe: Searching for Solutions", 2014. gada decembris, 9. lpp.

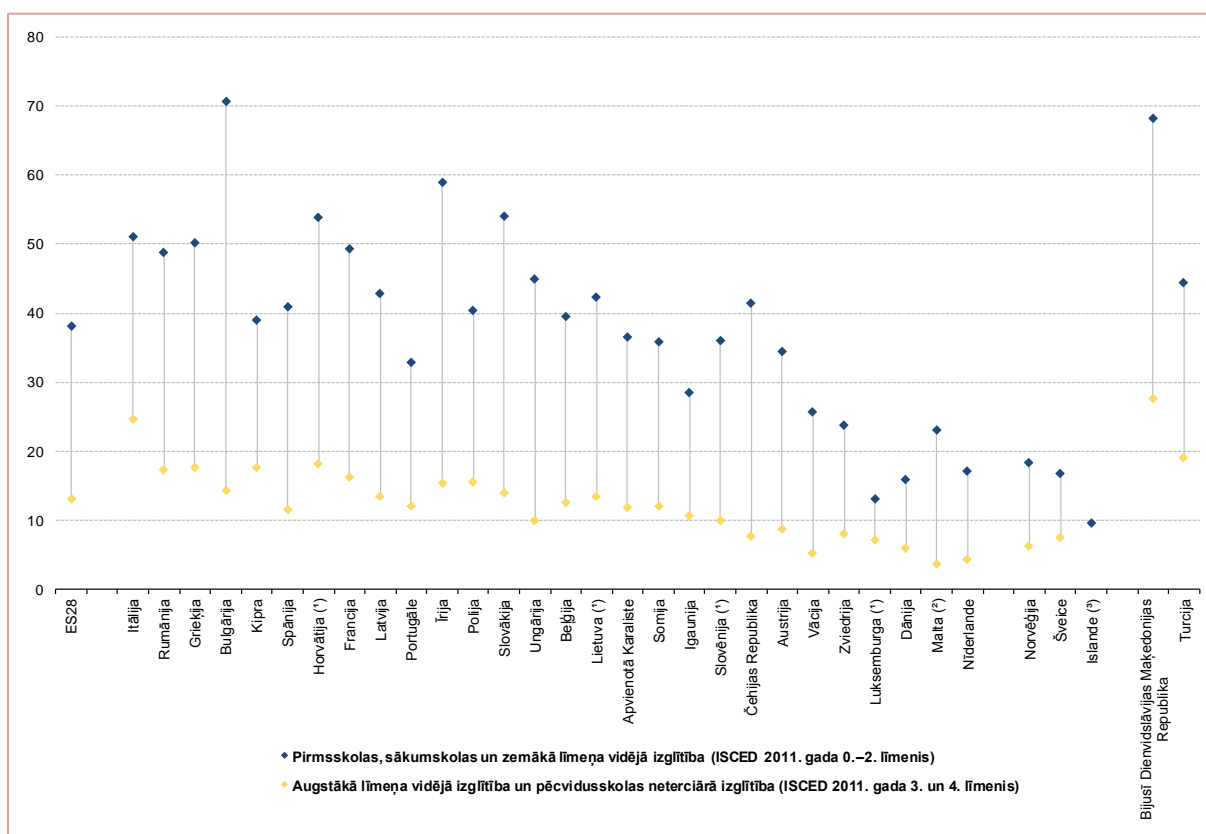
---

²² Eichhorst, W., "Fixed-term contracts", IZA World of Labor 2014, 45 doi: 10.15185/izawol.45.

²³ Prasmes, kas nepieciešamas mūsdienu sabiedrībā, piemēram, klausīšanās, runāšana, lasīšana, rakstīšana un matemātika.

²⁴ Prasmes, kuras parasti nav saistītas ar konkrētu darbu, uzdevumu, akadēmisko disciplīnu vai zināšanu jomu un kuras var izmantot visdažādākajās situācijās un darba vidēs (piemēram, organizatoriskās prasmes).

6. diagramma. Tādu jauniešu īpatsvars vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, pēc izglītības apguves līmeņa 2016. gadā

Avots: Eurostat ,darbaspēka apsekojums [edat_lfse_21] un [lfsa_pgaed]

Jaunieši, kuri priekšlaicīgi pārtrauc izglītību un apmācību, biežāk saskaras ar prasmju un kvalifikācijas trūkumu²⁵. Tādējādi viņiem ir lielāka iespējamība saskarties ar nopietnām un pastāvīgām problēmām darba tirgū²⁶.

Jaunieši, kas ieguvuši tikai zemākā līmeņa vidējo izglītību, ir visvairāk pakļauti bezdarba un neaktivitātes riskam. Vidēji ES bezdarba līmenis 2016. gadā vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem bija 18,7 %, savukārt mazprasmīgu personu vidū tas bija 28 %. Arī NEET rādītājs mazprasmīgu

jauniešu vidū ir ievērojami augstāks nekā jauniešiem, kuriem ir vismaz augstākā līmeņa vidējā izglītība (sk. 6. diagrammu).

Augstākā līmeņa vidējo izglītību apguvušo nodarbinātības līmenis pastāvīgi ir augstāks nekā personām bez vidējās izglītības. Savukārt terciārās izglītības absolventu nodarbinātības līmenis ir vēl augstāks nekā personām ar augstākā līmeņa vidējo izglītību. Šajā ziņā situācija ES dalībvalstīs ievērojami atšķiras: 2016. gadā nodarbinātības līmenis neseniem absolventiem (vecumā no 20 līdz 34 gadiem) ar vismaz augstākā līmeņa vidējo izglītību pārsniedza 85 % Maltā, Vācijā, Nīderlandē, Zviedrijā, Austrijā, Čehijas Republikā, Luksemburgā un Ungārijā,

²⁵ Sk. arī Eiropas pusgada tematisko faktu lapu par mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu un tematisko faktu lapu par darba tirgū nepieciešamām prasmēm.

²⁶ Scarpetta S., Sonnet, A., Manfredi, T., "Rising youth unemployment during the crisis: how to prevent negative long-term consequences on a generation?", *OECD Social, Employment and Migration Papers*, Nr. 106, 2015.

bet bija mazāks par 70 % Kiprā, Rumānijā, Spānijā, Itālijā un Grieķijā²⁷.

Strukturālā problēma Nr. 3: kvalitatīvas darba pieredzes pieejamība

Kvalitatīvai mācekļībai un praksei ir būtiska nozīme, lai sekmētu netraucētu pāreju no skolas uz darba dzīvi. Tas palīdz jauniešiem iegūt praktisku darba pieredzi pirms regulāras darba dzīves sākšanas.

Mācekļība tiek definēta kā formāla profesionālās izglītības un apmācības programma, kas ietver apmācību uzņēmumā (praktisku darba pieredzi darbvietā) apvienojumā ar izglītību skolā (teorētiskas/praktiskas izglītības periodus skolā vai mācību centrā). Pēc veiksmīgas programmas apguves parasti tiek piešķirta valsts mērogā atzīta kvalifikācija. Bieži vien darba devējam un māceklim ir līgumattiecības un mācekļis par padarīto darbu saņem algu²⁸.

Pierādījumi liecina, ka mācekļiem ir labas nodarbinātības izredzes. Viņi vieglāk atrod darbu, ilgāk saglabā darbvietu un saņem labāku darba samaksu nekā viņu vienaudži, kas ieguvuši izglītību tikai skolā. Ir pierādīts, ka mācekļības shēmas ievērojami palielina iespēju veiksmīgi pāriet no skolas uz darba dzīvi. Attiecībā uz lielāko daļu mācekļības programmu konstatēts, ka vidēji 60–70 % mācekļu atrod darbu uzreiz pēc mācekļības beigām. Sešus līdz divpadsmit mēnešus pēc programmas beigām to mācekļu skaits, kas atrod darbu, palielinās vēl vairāk, bieži vien pārsniedzot 80 %. Valstīs, kurās ir labi izstrādāti mācekļības modeļi un mācīšanās darbvietā (Dānijā, Vācijā, Nīderlandē, Austrijā), nesenu PIA absolventu nodarbinātības līmenis ir tuvu terciārās izglītības absolventu

---

²⁷ Sk. *Eurostat*, darbaspēka apsekojums "Tādu jauniešu (20–34 gadi) nodarbinātības līmenis, kas pēdējo 3 gadu laikā apguvuši izglītības augstāko līmeni un nav iesaistīti izglītībā vai apmācībā, pēc iegūtā izglītības līmeņa", edat_lfse_24.

²⁸ Eiropas Komisija, *Izglītības un apmācības pārskats*, 2015.

nodarbinātības līmenim vai līdzvērtīgs tam²⁹.

Tomēr dažās dalībvalstīs tikai nelielai daļai jauniešu ir piekļuve kvalitatīvām mācekļības programmām. Viens no vienkāršākajiem veidiem, kā sasaistīt darba devēju vajadzības ar PIA sistēmu nodrošināto izglītību un apmācību Eiropā, ir ieviest intensīvāku mācīšanos darbvietā, jo īpaši mācekļību³⁰.

Ar praksi parasti saprot noteiktu laiku, ko studenti vai jaunieši, kuri pabeiguši mācības, pavada darba praksē. Tā var ilgt no dažām nedēļām līdz dažiem mēnešiem. Tās ietvaros ne vienmēr tiek slēgts darba līgums, un parasti tā nav formālās izglītības sastāvdaļa.

Prakse studiju laikā vai pēc tām kļūst arvien izplatītāka jauniešu vidū. Tā var palīdzēt iegūt nepieciešamo pieredzi un izveidot pamatu dalībai darba tirgū. Eiropas barometra apsekojumā attiecībā uz praksi tika secināts, ka gandrīz pusei jaunu cilvēku vecumā no 18 līdz 35 gadiem ir bijusi vismaz viena prakses pieredze. Tajā 70 % praktikantu atzina, ka prakses pieredze ir palīdzējusi viņiem atrast regulāru darbu³¹.

Vairākos pētījumos ir pierādīts, ka prakse ir efektīva, jo tā uzlabo praktikantu izredzes atrast darbu³². Īpaši tas attiecas uz praksi aktīvas darba tirgus politikas (ADTP) ietvaros: ADTP tipa prakses programmu dalībnieki atrod darbu vieglāk un ātrāk nekā tie, kuri tādās neiesaistās. Tomēr arvien biežāk rodas bažas par atsevišķu prakses veidu kvalitāti. Pieejamie pierādījumi apstiprina

---

²⁹ Eiropas Komisija, *Apprenticeship and Traineeship Schemes in EU27: Key Success Factors – A Guidebook for Policy Planners and Practitioners*, 2013.

³⁰ Eiropas Komisija, *Izglītības un apmācības pārskats*, 2015.

³¹ Saskaņā ar apsekojuma datiem 46 % respondentu ir bijusi vismaz viena prakses pieredze. Eiropas barometra zibensaptauja 378: *The experience of traineeships in the EU*, 2013.

³² Eiropas Komisija, *Apprenticeship and Traineeship Schemes in EU27: Key Success Factors – A Guidebook for Policy Planners and Practitioners*, 2013.

šīs bažas, īpaši vēršot uzmanību uz nepilnīgu izglītības saturu un prasībām neatbilstošiem darba apstākļiem³³.

Atvērta tirgus praksi reglamentē daudz mazāk nekā ADTP tipa praksi. Lai gan darba apstākļi lielākoties tiek ievēroti, daudzās valstīs var būt nepilnīgs izglītības saturs, nepietiekami pārredzama darbā pieņemšanas prakse, pārmērīgi ilga prakse un noteikumu trūkums attiecībā uz prakses pienācīgu atzišanu³⁴.

Strukturālā problēma Nr. 4: valstu nodarbinātības dienestu spēja sniegt īpaši pielāgotus pakalpojumus un atbalstu jauniešiem

Lai gan daudzās valstīs tiek veiktas reformas, pārāk daudz valstu nodarbinātības dienestu (VND) joprojām nespēj sniegt individuālas konsultācijas un nepieciešamo atbalstu jauniešiem atbilstīgi viņu specifiskajam profilam³⁵.

Attiecībā uz jauniešiem ir pierādījies, ka efektīva ir individuāli pielāgota profesionālā orientācija. Taču tai ir nepieciešami finanšu, (apkalpojošo) darbinieku, zināšanu un administratīvie resursi. Lai gan profesionālā orientācija visveiksmīgāk palīdz tiem, kuri ir visvairāk gatavi darbam, intensīvs atbalsts var būt noderīgs arī darbā ar sarežģītākām grupām, ja izmanto uz personu orientētu pieeju. Šī pieeja apvieno vairākus elementus (konsultēšanu, apmācību un dažādu veidu darbā iekārtošanas pakalpojumus)³⁶ un ietver partnerības,

kas ir plašākas par tām, kuras tiek iesaistītas ADTP (piemēram, partnerības ar NVO, kas sadarbojas ar jauniešiem)³⁷.

3. POLITISKIE INSTRUMENTI POLITIKAS PROBLĒMU RISINĀŠANAI

Daudzās dalībvalstīs iepriekš izklāstīto problēmu risināšanai ir jāreformē darba tirgus noteikumi un apmācības, darba meklēšanas un izglītības sistēmas. Tikai tādā veidā tām ir cerība būtiski uzlabot pāreju no skolas uz darba dzīvi un jauniešu nodarbināmības iespējas.

Arī politiskie instrumenti ir jāanalizē, ņemot vērā taisnīgumu starp dažādām paaudzēm. Pēc dzīves līmeņa paaugstināšanās vairāku desmitu gadu garumā ir bažas, ka šobrīd jaunie eiropieši galu galā būs nabadzīgāki par saviem vecākiem. Tomēr vēl nav skaidrs, kā jauniešus ietekmēs krīze un strukturālās pārmaiņas ekonomikā. Tas lielā mērā būs atkarīgs no viņu darba tirgus un izglītības kvalitātes turpmākajos gados un jauniešu nodarbināmības veicināšanas politikas ietekmes³⁸.

Strukturālā problēma: darba tirgus segmentācija

Politiskie instrumenti ir šādi:

- mērķorientētu un labi izstrādātu algu un darbā pieņemšanas subsīdiju izmantošana, lai mudinātu darba devējus radīt iespējas jauniešiem, jo īpaši tiem, kuriem ir grūtības iekļūt darba tirgū. Subsīdētājās shēmās varētu būt noteikums, piemēram, nodarbināt jaunieti noteiktu laiku pēc subsīdijas saņemšanas beigām. Lai novērstu liekās palīdzības vai aizstāšanas efektu, šādas

---

³³ Eurofound, *Fraudulent contracting of work: Abusing traineeship status (Austria, Finland, Spain and UK)*, 2017. Arī Eiropas Jaunatnes forums, *Interns Revealed – A survey on internship quality in Europe*, 2011.; Eurobarometra zibensaptauja 378, *The experience of traineeships in the EU*, 2013.

³⁴ Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments "Applying the Quality Framework for Traineeships", 2016.

³⁵ Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīkls, *Report on PES Implementation of the Youth Guarantee*, 2015. un 2016. gads.

³⁶ *What works for the labour market integration of youth at risk*, Savstarpējas mācīšanās programma, tematiskais

---

dokuments, kas sagatavots Augsta līmeņa mācību apmaiņai, Stokholma, 2016. gada februāris; Kluve, J., "Youth labour market interventions", *IZA World of Labour*, 2014.

³⁷ Sk. Eiropas pusgada tematisko faktu lapu par valstu nodarbinātības dienestiem.

³⁸ Eiropas Komisija, *Employment and Social Developments in Europe – Annual Review 2017*.

shēmas būtu jāuzrauga/jāizvērtē un pareizi jāorientē³⁹;

- līguma noteikumu reformēšana, jo īpaši saskaņojot aizsardzību un tiesības, kas tiek nodrošinātas ar pastāvīgiem un pagaidu darba līgumiem. Tas atbilst Eiropas sociālo tiesību pīlāra 5. principam. Šajā principā ir noteikts, ka neatkarīgi no darba attiecību veida un ilguma darbiniekiem ir tiesības uz taisnīgu un vienādu attieksmi attiecībā uz darba apstākļiem, sociālās aizsardzības pieejamību un apmācību⁴⁰;
- palīdzība jauniešiem, kas vēlas kļūt par uzņēmējiem, piedāvājot jaunuzņēmumu atbalsta pakalpojumus un palielinot izpratni par iespējām, kas saistītas ar pašnodarbinātību;
- darbaspēka mobilitātes veicināšana, informējot jauniešus par iespējām dažādās jomās, reģionos un valstīs.

Strukturālā problēma: izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte

Politiskie instrumenti ir šādi:

- ieguldījuma nodrošināšana izglītības sistēmās un to kvalitātes uzlabošana, lai veicinātu kvalitatīvus izglītības rezultātus⁴¹;

---

³⁹ Liekās palīdzības efekts nozīmē darbvietau subsidēšanu bezdarbniekiem, kas būtu atraduši darbu arī bez subsīdijas. Izstumšanas efekts rodas, kad subsīdija izraisa darbvietau zaudēšanu, jo kropļo konkurenci. Darbvieta tiek zaudēta uzņēmumos, kuri nesaņem subsīdijas. Tiesas aizstāšanas efekts rodas, kad subsīdijas rezultātā esošā darbvieta tiek aizstāta ar subsidēto darbvietau, piemēram, vecāku darbinieku aizstāj subsidēti jaunāki darbinieki. Ja nebūtu subsīdijas, iepriekšējais darbinieks turpinātu strādāt. Netieša aizstāšana rodas, kad subsidēts darbinieks aizpilda esošu vakanci, bet bez subsīdijas attiecīgo amatu ieņemtu cits kandidāts. Nesubsidētus darbiniekus var neiekļaut shēmā vai nepieņemt darbā, izvēloties lētāku, subsidētu darbaspēku.

⁴⁰ Eiropas Komisijas paziņojums "Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveide", 2017. gads.

⁴¹ Izglītības un mācīšanās rezultāti apliecina izglītojamo zināšanas, izpratni un spējas pēc mācīšanās procesa pabeigšanas. Plašākā kontekstā tā ir izglītošanas ietekme uz personas izglītību, sabiedrību un dzīvi.

- mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas novēršanas visaptverošu stratēģiju īstenošana;
- ikdienējās un neformālās mācīšanās atzīšana (tostarp ar jaunatnes darbu, mobilitātes pieredzi, brīvprātīgo darbu vai atvērtajiem izglītības resursiem);
- iespēju nodrošināšana mācības priekšlaicīgi pārtraukušiem un mazprasmīgiem jauniešiem atkārtoti iesaistīties izglītībā un apmācībā, piemēram, izmantojot otrās iespējas programmas⁴².

Strukturālā problēma: kvalitatīvas darba pieredzes pieejamība

Politiskie instrumenti ir šādi:

- palīdzība jauniešiem gūt darba pieredzi izglītības ieguves laikā un apgūt darba tirgū nepieciešamās prasmes, reformējot PIA sistēmas, piedāvājot vairāk un labākas mācekļības vietas un izvēšot skolu sadarbību ar darba devējiem;
- visaptveroša un konsekventa tiesiskā regulējuma izveide mācekļībai, skaidri aprakstot visu iesaistīto personu pienākumus, tiesības un atbildību;
- atbalsta sniegšana mācekļības programmu izveidei, orientējoties uz maziem, vidējiem un mikrouzņēmumiem un veicinot izdevumu dalīšanu starp darba devējiem un valsts iestādēm;
- mācekļības shēmu popularizēšana, vairojot izpratni un sniedzot profesionālās orientācijas pakalpojumus;
- mācekļības piedāvājumu pārredzamības nodrošināšana un šādu piedāvājumu pieejamības uzlabošana ar valsts un

---

⁴² Prasmju pilnveides pasākumus varētu dažādi uzlabot, piemēram, to izstrādē izmantot izglītības, profesionālās orientācijas, apmācības un darba pieredzes reālā darba vidē elementus un veidot ciešu sadarbību starp valsts nodarbinātības dienestiem, izglītības, profesionālās izglītības un apmācības iestādēm un sociālajiem partneriem, lai nodrošinātu, ka programmas atbilst darba tirgus vajadzībām. Citus ieteikumus sk. Eiropas Komisijas dienestu darba dokumentā, pavaddokumentā paziņojumam "Garantija jauniešiem un jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — pēc trīs gadiem", 108. lpp., 2016. gads.

- privāto nodarbinātības dienestu palīdzību;
- mācekļības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ieviešana, lai garantētu pamatotu, uzticamu un taisnīgu mācīšanās rezultātu novērtēšanu un varētu piešķirt sertificētu un atzītu kvalifikāciju;
- pienācīgu darba apstākļu nodrošināšana praktikantiem (darba laiks, ilgums, slimības atvaļinājums, brīvdienas);
- atbilstīga mācību satura nodrošināšana prakses ietvaros (prakses līgums, kurā norādīti mācību mērķi un norādīts uzraudzītājs, kas palīdz praktikantam uzdoto uzdevumu izpildē, kā arī uzrauga un novērtē praktikanta progresu);
- prakses ietvaros iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču atzišanas un validēšanas veicināšana un prakses piedāvātāju mudināšana apliecināt tās ar novērtējumu, izdodot sertifikātu.

Strukturālā problēma: valstu nodarbinātības dienestu spēja sniegt īpaši pielāgotus pakalpojumus un atbalstu jauniešiem

Politiskie instrumenti ir šādi:

- nodrošināt, ka jauniešiem ir pilnīga piekļuve informācijai par piedāvātajiem pakalpojumiem un atbalstu, lai veicinātu reģistrēšanos nodarbinātības dienestos (iesaistot arī jauniešu organizācijas, skolas, sociālos dienestus un NVO);
- aktivizācijas, prasmju pilnveides un orientācijas atbalsts jauniešiem, tostarp izmantojot profilēšanu, individuālus rīcības plānus un aktivizācijas pasākumus, tostarp apmācību un darba praksi;
- specializēta personāla norīkošana, lai sniegtu pakalpojumus un atbalstu jauniem darba meklētājiem un sadarbotos ar skolām ar mērķi apzināt jauniešus, kas ir pārtraukuši mācības, bet vēl nav reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā;
- procedūru vienkāršošana un individuālas konsultēšanas uzlabošana, izmantojot lietu pārvaldīšanas pieeju, kā arī labāk organizējot jauniešu reģistrācijas, individuālās rīcības plānošanas un darbā iekārtošanas procesu (izvairoties no vairākām kontaktpersonām un

- vairākkārtējas pakalpojumu sniegšanas);
- valsts nodarbinātības dienesta mudināšana aktīvāk sadarboties ar darba devējiem, lai apzinātu nodarbinātības un apmācības iespējas jauniem cilvēkiem.

Lielākā daļa šo politisko instrumentu ir apvienoti, ES dalībvalstīm apņēmoties izveidot Garantijas jauniešiem shēmas, lai atvieglotu jauniešu pāreju no skolas uz darba dzīvi⁴³. Šīs apņemšanās ietvaros (ko pastiprina tās iekļaušana Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu sarakstā) dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikviena persona, kas jaunāka par 25 gadiem⁴⁴, četru mēnešu laikā pēc izglītības beigšanas vai kļūšanas par bezdarbnieku saņem kvalitatīvu darba, apmācības, mācekļa prakses vai stažēšanās piedāvājumu.

4. POLITIKAS PAŠREIZĒJĀ STĀVOKĻA PĀRSKATS

Dalībvalstis ir pastiprinājušas savus centienus izmantot visus piemērotos politiskos instrumentus, lai cīnītos pret jauniešu bezdarbu un neaktivitāti pēdējo gadu laikā. Tas ir saistīts ar Garantijas jauniešiem īstenošanu, kas veicina visaptverošu un saskaņotu strukturālo reformu kopumu, lai atvieglotu jauniešu pāreju no skolas uz darba dzīvi.

Ir vērts aplūkot vairākus īpaši labas un daudzsoļošas prakses piemērus⁴⁵.

Garantija jauniešiem (Francija)

Ar šo pasākumu ir risinātas vairākas iepriekš minētās strukturālās problēmas.

Programma tika sākta 2013. gada otrajā pusē kā izmēģinājuma projekts un īstenoja līdz 2017. gada decembrim ar mērķi palīdzēt mazāk aizsargātiem 18-

⁴³ Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi.

⁴⁴ Dažas valstis ir pagarinājušas Garantiju jauniešiem līdz 29 gadu vecumam.

⁴⁵ Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments, paziņojuma "Garantija jauniešiem un jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — pēc trīs gadiem" pavaddokuments, 2016. gads.

25 gadus veciem *NEET* situācijā esošiem jauniešiem kļūt neatkarīgākiem un sākt virzību uz ilgtspējīgu integrāciju un nodarbinātību. Atbalsta saņēmējus izvēlējās partnerības valde, ko veidoja Francijas valsts nodarbinātības dienesta ("Pôle Emploi" un "Missions locales"), sociālo centru, prevencijas tīklu, departamenta padomes, Izglītības ministrijas un citu nabadzības apkarošanas apvienību pārstāvji.

Šajā pasākumā ir apvienota intensīva konsultēšana un profesionālā pilnveide ar ikmēneša pabalstu, kura apmērs ir atkarīgs no personas ienākumiem. Tā pamatā ir vienu gadu ilgs savstarpējās apmaiņas līgums (vienreiz pagarināms) starp jauniem un vietējo valsts nodarbinātības dienestu, kas paredzēts jauniešiem ("Missions locales"). Līgums (tostarp tā mērķi un apmācību moduļi) tiek izstrādāts kopā ar jauniem.

"Ceļš" sākas ar 6–8 nedēļas ilgu kolektīvu darbsemināru (kas ietver pamatprasmes un vispārīgās prasmes) periodu. Pēc tam seko konsultanta sniegta individuāla atbalsta periods, kurā jaunieši izmēģina darbu vairākās vietās un var iesaistīties arī apmācībā.

Šis projekts ir inovatīvs tādā ziņā, ka tiek izmantota pieeja, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta darba aspektam, lai jaunieši varētu gūt darba pieredzi dažādās vietās, ko var papildināt ar apmācību. Ir arī ikmēneša pabalsts, kas daudziem jauniešiem ir kā vērtīgs drošības tīkls. Svarīgs panākumu faktors ir laba sadarbība ar vietējiem darba devējiem.

Strukturālā problēma: darba tirgus segmentācija

"Pirmais izaicinājums" (Slovēnija)

Programmas "Pirmais izaicinājums" ietvaros Slovēnijā tiek veicināta 2800 jauniešu nodarbinātība. Programmā ir trīs mēnešu pārbaudes periods, kurā jaunieši iepazīst savu darba devēju, darba pienākumus un darbvietu. Pēc tam, ja darba devējs un darba ņēmējs vienojas, ir paredzēta vienu gadu ilga subsidēta nodarbinātība.

Jauniešu pašnodarbinātības veicināšana (Itālija)

Finanšu instrumenta "SELFIE-employment" īstenošana tika sākta 2016. gada martā, lai veicinātu jauniešu pašnodarbinātību, palīdzot viņiem iegūt mikrokredītus (līdz EUR 25 000) un mazus aizdevumus (līdz EUR 50 000). Instrumenta kopējais finansējums ir aptuveni EUR 137 000 000, un tas tiks īstenots līdz 2020. gada 31. decembrim.

"SELFIE-employment" mērķis ir palīdzēt jauniešiem, kas vēlas nodarboties ar darījumdarbību un būt pašnodarbināti, bet nevar iegūt finansējumu tradicionālajos veidos. Ja darījumdarbības ideja tiek novērtēta pozitīvi, atbalsta saņēmējs var saņemt aizdevumu Valsts apgrozības fondā "SELFIE-employment Fund". Lai samazinātu risku, kas saistīts ar darījumdarbības sākšanu, kredīta piešķiršanas nosacījums ir dalība apmācībā, ko pārrauga reģionālā tirdzniecības kamera, turklāt pirmos 12 mēnešus pēc aizdevuma līguma noslēgšanas tiek sniegti atbalsta pakalpojumi.

Strukturālā problēma: izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte

Jauniešu apmācība (Austrija)

Jauniešu apmācības mērķis ir samazināt mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu un atvieglot pāreju no skolas uz darba dzīvi, sniedzot individuālu bezmaksas atbalstu un profesionālās orientācijas pakalpojumus izglītības un nodarbinātības jomā un saistībā ar personiskām un sociālām problēmām, ar kurām jaunieši var saskarties.

Jauniešu apmācības programmā darbs notiek ar trim jauniešu grupām: jauniešiem, kas pakļauti riskam pamest izglītības sistēmu, jauniešiem līdz 19 gadu vecumam, kas jau ir pametuši izglītības sistēmu (skolu, mācekļību), un jauniešiem ar īpašām izglītības vajadzībām un/vai invaliditāti vecumā līdz 24 gadiem. Jauniešu apmācība tiek organizēta trīs posmos, no kuriem intensīvākais atbalsts (individuālās lietas

pārvaldība) tiek sniegts trešajā posmā, kas ilgst līdz vienam gadam.

Šīs programmas panākumus ir sekmējuši divi faktori. Pirmkārt, elastīga un visaptveroša pieeja (pamatojoties uz ciešu sadarbību starp jauniešu konsultantiem, skolām, valsts nodarbinātības dienestu, sociālo darbu, konkrētā jaunieša vidi un attiecīgos gadījumos darba devējiem un citām ieinteresētajām personām, piemēram, pašvaldībām) nozīmē, ka pakalpojumu sniegšana ir orientēta uz personu un to var pielāgot, lai palīdzētu klientiem, kuri saskaras ar dažādiem nelabvēlīgiem faktoriem. Otrkārt, kvalitatīva uzraudzības sistēma palīdz to nepārtraukti uzlabot.

Tiltu veidošana uz izglītību (Dānija)

Dānijas programmas "Tiltu veidošana uz izglītību" mērķis ir akadēmiski, sociāli un personiski sagatavot jauniešus profesionālās izglītības programmas apguves sākšanai un pabeigšanai. Valsts nodarbinātības dienesta valsts mērogā pārvaldītais projekts tiek īstenots 12 pašvaldībās un aptver 44 PIA iestādes un 52 valsts nodarbinātības dienesta birojus. Lai veicinātu izglītības iestāžu dalību projektā, tām tiek piešķirts noteikts finansējums.

Tiltu veidošanas kursi notiek izglītības vidē arodskolā, kur atbalsta saņēmēji ir kopā ar citiem jauniešiem, kuri apgūst PIA kursus. Visiem programmas dalībniekiem ir noteikts grafiks, un parasti ir iespēja apgūt vairākus kursus, iziet īsu profesionālo praksi un izmēģināt dažādus darba pienākumus PIA kursu ietvaros. Ja nepieciešams, jauniešiem tiek piedāvātas rakstpratības un rēķināšanas pamatprasmju nodarbības. Papildus katram jaunietim tiek piešķirts personīgais apmācības mentors. Šī programma ir izstrādāta, lai palīdzētu jauniešiem pāriet no sociālās palīdzības saņemšanas uz profesionālo izglītību un atrast "pareizo" izglītības ieguves iespēju. Tiltu veidošanas kursu ilgums parasti ir 15 nedēļas, bet tas var atšķirties atkarībā no jaunieša vajadzībām.

Šā projekta inovatīvais elements ir ciešā jauniešu uzraudzība ("rokas turēšana") viņu pārejā no sociālās palīdzības saņemšanas uz izglītību, tādējādi veidojot tiltus starp šīm abām sistēmām. Galvenie panākumu faktori ir ciešā sadarbība starp nodarbinātības centriem un izglītības iestādēm un īpaša mentoru apmācība.

Strukturālā problēma: kvalitatīvas darba pieredzes pieejamība

Pārejas prakse (Beļģija)

Pārejas prakses programma, kas sāka 2013. gada maijā, ir ADTP pasākums Briseles reģionā, Beļģijā. Tā ir paredzēta jauniem darba meklētājiem un studentiem, kuri reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā un kuru izglītības līmenis nepārsniedz augstākā līmeņa vidējo izglītību.

Programmas dalībnieki var pievienoties uzņēmumam uz 3–6 mēnešiem, lai iegūtu pirmo profesionālo pieredzi un uzlabotu savaš prasmes, gūstot praksi darbvietā. Šajā pasākumā īpaša uzmanība pievērsta dalībnieku apmācībai un turpmākai uzraudzībai.

Mūsdienīgas mācekļības programma (Apvienotā Karaliste)

Mūsdienīgas mācekļības programmas ietvaros Skotijas mērķis ir palielināt mācekļības vietu skaitu no 25 000 2013.–2014. gadā līdz 30 000 2020. gadā. Tiek izmantoti prasmju ieguldījumu plāni un reģionālo prasmju novērtējumi, lai nodrošinātu, ka mācekļība ir cieši saistīta ar ekonomiskās izaugsmes jomām un darba iespējām. Īpaša uzmanība tiek pievērsta mācekļības vietu izveidei STEM (zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas) jomās.

Strukturālā problēma: valstu nodarbinātības dienestu spēja sniegt īpaši pielāgotus pakalpojumus un atbalstu jauniešiem

Mūžilga karjeras atbalsta centri CISOK (Horvātija)

Horvātijā ir 11 mūžīga karjeras atbalsta centri (*CISOK*), kas sniedz bezmaksas karjeras konsultēšanas pakalpojumus visiem iedzīvotājiem, īpaši pievēršoties jauniešiem, tostarp neaktīviem jauniešiem *NEET* situācijā, kuri nav reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā. Plānots, ka līdz 2020. gadam valstī būs 22 šādi centri.

Programmā ir apvienoti tīmekļa pakalpojumi (pašnovērtējuma aptaujas, darba biržas portāls) tīmekļa portālā (www.cisok.hr) un pakalpojumi klātienē, tostarp individuāla/grupu konsultēšana saistībā ar karjeras vadības prasmēm un darbsemināri par darba meklēšanas metodēm.

Centri darbojas veiksmīgi, pateicoties vairākiem inovatīviem elementiem. Pakalpojumu finansēšanas un sniegšanas pamatā ir plašas sadarbības modelis, kas aptver pašvaldības, rūpniecības kameras, NVO, jauniešu organizācijas, darba devējus, sociālos partnerus un skolas. *CISOK* ir veidoti, izmantojot arī elastīgas pakalpojumu sniegšanas modeli, kurā pakalpojumi ir pielāgoti vietējam kontekstam, tostarp darba tirgus vajadzībām un partneru organizācijām.

Turklāt gada darba plāni un regulāri uzraudzības ziņojumi ļauj nodrošināt pozitīvu atgriezenisko saiti, sniedzot un izstrādājot pakalpojumus. Konsultantu sniegtie dažādie atbalsta pakalpojumi ir pielāgoti katra lietotāja profilam. Visbeidzot, *CISOK* biroji nav izvietoti valsts nodarbinātības dienesta telpās, un tas palīdz izvairīties no negatīvajiem priekšstatiem, kas dažiem cilvēkiem ir izveidojušies par valsts nodarbinātības dienestu.

Vienas pieturas atbalsta centrs jauniešiem (Somija)

Somija 2015. gadā atklāja vienas pieturas atbalsta centrus jauniešiem pašvaldībās. Centros tiek sniegts viegli pieejams atbalsts visiem jauniešiem vecumā līdz 30 gadiem, tostarp individuāli padomi un konsultācijas, atbalsts ikdienas dzīves procesu organizēšanā, karjeras plānošanā un

sociālajās prasmēs, kā arī izglītības un nodarbinātības atbalsts.

Mērķis ir stiprināt un vienkāršot pakalpojumus jauniem cilvēkiem un novērst darbību dublēšanos. Šā pasākuma inovatīvā prakse un ilgtermiņa mērķis ir izstrādāt integrētu karjeras atbalsta modeli ar paralēliem pakalpojumiem klātienē un tiešsaistē, izmantojot dažādus kanālus. Atbalsta centra speciālisti ir dažādu uzņēmējorganizāciju darbinieki, bet visi strādā vienotās centra telpās. Partnerorganizācijas ne tikai fiziski atrodas vienās telpās, bet tām ir arī viens kopīgs nosaukums un tās pastāv kā tīkls arī vienotā digitālajā platformā.

Centram ir piekļuve funkcionāliem pakalpojumiem, kas palīdz apzināt jauniešu vajadzības un stiprināt viņu spēju tikt galā ar savu ikdienas dzīvi. Šis vienas pieturas atbalsta centrs palīdz jauniešiem, līdz ir atrasts ilgtermiņa risinājums viņu situācijai. Risinājums var būt, piemēram, tāds, ka jauniets iegūst piekļuvi pakalpojumiem, kas tiek piedāvāti sadarbības tīklā, sāk studēt vai atrod jaunu darbvietu.

Šīs iniciatīvas pamatā ir sadarbība. Centra plašajā sadarbības tīklā ir iesaistītas vairākas valsts iestādes, piemēram, valsts nodarbinātības dienesta, pašvaldības sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju, pašvaldības jaunatnes pakalpojumu sniedzēju, sociālā nodrošinājuma aģentūras eksperti, kā arī izglītības iestādes un darbsemināri. Turklāt programmā darbojas vairākas nevalstiskās organizācijas un grupas, kas ir iesaistītas brīvprātīgajā darbā vai citās ar jauniešiem saistītās aktivitātēs. Vienas pieturas atbalsta centrs ir arī kā saikne starp jauniešiem un uzņēmējiem vai uzņēmēju organizācijām. Arī paši jaunieši aktīvi darbojas centru izveidē un novērtēšanā un iesaistās to ikdienas darbā.

Lai centri būtu sasniedzami, tie ir izvietoti vietās, kas ir viegli pieejamas jauniešiem, piemēram, tirdzniecības centros. Turklāt centri palīdz ne tikai neaizsargātākajiem jauniešiem. Tas

palīdz novērst šādu cilvēku stigmatizāciju iedzīvotāju mērķgrupā.

Jauniešu mediatori (Bulgārija)

Jauniešu mediatoru programma tika aizsākta 2015. gadā, lai apzinātu, sasniegtu un aktivizētu jauniešus *NEET* situācijā, kuri nav reģistrējušies valsts nodarbinātības dienestā. Jauni cilvēki ar augstāko izglītību un bez darba ir apmācīti, lai kļūtu par jauniešu mediatoriem, un tagad strādā pašvaldībās visā Bulgārijā.

Jauniešu mediatori ir kā starpnieki starp neaktīviem jauniešiem un valsts iestādēm, kas sniedz sociālos, veselības aprūpes, izglītības un citus pakalpojumus. Viņu pienākumi ir apzināt un uzrunāt neregistrētus jauniešus *NEET* situācijā, noteikt viņu individuālās vajadzības, informēt par nodarbinātības, izglītības un apmācības iespējām un virzīt viņus uz attiecīgajiem dienestiem.

Kopumā jauniešu mediatori sadarbojas ar vietējiem partneriem, lai veicinātu jauniešiem *NEET* situācijā paredzēto pakalpojumu turpmāku integrāciju. Piemēram, viņi strādā kopā ar vietējām NVO, lai palīdzētu īstenot informatīvus pasākumus, ar valsts nodarbinātības dienesta darba ņēmēju mediatoriem, lai apmainītos ar informāciju par vakancēm, kā arī sadarbojas ar darba devējiem un skolām, lai palīdzētu atkārtoti integrēt *NEET* situācijā esošus jauniešus izglītības sistēmā.

Komandas ar dažādām prasmēm, lai palīdzētu jauniešiem ar sarežģītām vajadzībām (Zviedrija)

Zviedrijā tiek īstenots projekts "UngKOMP", lai uzlabotu valsts nodarbinātības dienesta efektivitāti un palīdzētu tam veidot labāku sadarbību ar pašvaldībām atbalsta sniegšanā gados jauniem bezdarbniekiem. Tas tiek darīts, veidojot komandas ar dažādām prasmēm, kuru sastāvā ir valsts nodarbinātības dienesta un pašvaldību darbinieki.

Šis pasākums tiek īstenots no 2015. gada līdz 2018. gadam 20 pašvaldībās; katrā komandā ir 12–17 valsts nodarbinātības dienesta darbinieki un divi pašvaldības darbinieki, kā arī nodarbinātības konsultants, psihologs, sociālais padomdevējs, izglītības konsultants un sociālais darbinieks. Pasākuma ietvaros palīdzību saņems 5000 jauniešu, kas ir ilgstoši bezdarbnieki vai pakļauti riskam kļūt par ilgstošiem bezdarbniekiem, un galvenā uzmanība tiks pievērsta personām ar sarežģītām vajadzībām.

Pasākums ir izstrādāts no jauniešu skatpunkta. Tā vietā, lai liktu jauniešiem pašiem meklēt ceļu sarežģītajā publisko pakalpojumu tīkla labirintā, tiek nodrošināta visaptveroša pieeja, kur uzmanības centrā ir persona. Šī pieeja ir īpaši vērtīga jauniešiem ar kompleksām vajadzībām un mazu motivāciju sadarboties ar iestādēm. Dalība ir brīvprātīga, un tikšanās notiek atpūtas telpām līdzīgā vidē, lai radītu neoficiālu atmosfēru.

Datums: 28.09.2017.

5. ATSAUCES

- Bell, D.N.F., Blanchflower, D.G., "Young people and the great recession", *Oxford Review of Economic Policy* 27(2), 2011., 241.–267. lpp.
- Cedefop, "On the way to 2020: data for vocational education and training policies: country statistical overviews", *Cedefop research paper* Nr. 45, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2015.
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5545>
- Eiropas Savienības Padome, Padomes 2014. gada 10. marta Ieteikums par stažēšanās kvalitātes sistēmu
[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32014H0327\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32014H0327(01))
- Eiropas Savienības Padome, Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikums par garantijas jauniešiem izveidi
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:120:0001:0006:LV:PDF>
- Eichhorst, W., "Fixed-term contracts", *IZA World of Labor*, 45 doi: 10.15185/izawol.45., 2014.
- Eurobarometra zibensaptauja 378: *The experience of traineeships in the EU*, 2013.
http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S1091_378
- Eurofound, *Exploring the diversity of NEETs*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2016.
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2016/labour-market-social-policies/exploring-the-diversity-of-neets>
- Eurofound, *Working conditions of young entrants to the labour market*, 2013.
http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/docs/ewco/tn1306013s/tn1306013s.pdf
- Eurofound, *Fraudulent contracting of work: Abusing traineeship status (Austria, Finland, Spain and UK)*, 2017.
- Eiropas Komisija, *Apprenticeship and Traineeship Schemes in EU27: Key Success Factors – A Guidebook for Policy Planners and Practitioners*, 2013.
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/apprentice-trainee-success-factors_en.pdf
- Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments, pavaddokuments dokumentam "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Garantija jauniešiem un jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — pēc trīs gadiem""
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1475848244336&uri=CELEX:52016SC0323>
- Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Garantija jauniešiem un jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — pēc trīs gadiem"
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1475848174477&uri=CELEX:52016DC0646>
- Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pilāra izveide"
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=COM:2017:0250:FIN>

- Eiropas Komisijas dienestu darba dokuments "Sociālo rezultātu pārskats", pavaddokuments dokumentam "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pilāra izveide""
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1494929282379&uri=CELEX:52017SC0200>
- Eiropas Komisija, *Employment and Social Developments in Europe – Annual Review 2017*.
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8030>
- Eiropas Komisija, *Education and Training – Monitor 2015*
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/publications/monitor_15_en.pdf
- Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīkls, *Report on PES Implementation of the Youth Guarantee*
  - 2015: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14322&langId=en>
  - 2016: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14322&langId=en>
- Eiropas Jaunatnes forums, *Interns Revealed – A survey on internship quality in Europe*, 2011.
- Fondeville N., Ward T., *Scarring effects of the crisis, Research note 06/2014, Social Situation Monitor*, Eiropas Komisija, 2014.
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13626&langId=en>
- SVF dienestu diskusiju dokuments "Youth Unemployment in Advanced Economies in Europe: Searching for Solutions", 2014. gada decembris
- Kluge, J., "Youth labour market interventions", *IZA World of Labour*, 2014.
- Scarpetta S., Sonnet, A., Manfredi, T., "Rising youth unemployment during the crisis: how to prevent negative long-term consequences on a generation?", *OECD Social, Employment and Migration Papers*, Nr. 106, 2015.
- Strandh, M., Winefield, A., Nilsson, K., Hammarström, A. "Unemployment and mental health scarring during the life course", *Eur J Public Health* 24:440-5, 2014.

6. NODERĪGI INFORMĀCIJAS AVOTI

- Caliendo M., Schmidl, R., *Youth Unemployment and Active Labor Market Policies in Europe*, IZA DP Nr. 9488, 2015. gada novembris
- Carcillo, S., Fernández, R., Königs, S., "NEET Youth in the Aftermath of the Crisis: Challenges and Policies", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, Nr. 164, OECD Publishing, Parīze, 2015.
- Eurofound, *NEETs Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2012.
https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1254en.pdf
- Eurofound, *Mapping youth transitions in Europe*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2014.
http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1392en_0.pdf
- Eiropas Komisijas jauniešu nodarbinātības tīmekļa vietne
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036&langId=en>
- Eiropas Komisijas Garantijas jauniešiem tīmekļa vietne: Garantija jauniešiem dažādās valstīs
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1161&langId=en>
- Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīkla tīmekļa vietne
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1100&langId=en>
- SDO, Jauniešu nodarbinātības tīmekļa vietne
<http://www.ilo.org/global/topics/youth-employment/lang--en/index.htm>
- SVF, *Youth Unemployment in Advanced Europe: Okun's law and Beyond*, 2015.
- ESAO, ESAO tīmekļa vietne darbam ar jauniešiem
<http://www.oecd.org/youth.htm>
- ESAO, *The OECD Skills Outlook 2015: Youth, Skills and Employability*
<http://www.oecd.org/edu/oecd-skills-outlook-2015-9789264234178-en.htm>
- ESAO, *The NEET challenge: What can be done for jobless and disengaged youth?*, 2016. gada marts

PIELIKUMS

1. tabula. Jauniešu bezdarba līmenis iedzīvotāju grupā līdz 25 gadu vecumam dalībvalstīs 2007.–2016. gadā, % no aktīvo iedzīvotāju skaita vecumā līdz 25 gadiem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ES28	15,9	15,9	20,3	21,4	21,7	23,3	23,7	22,2	20,3	18,7
Beļģija	18,8	18,0	21,9	22,4	18,7	19,8	23,7	23,2	22,1	20,1
Bulgārija	14,1	11,9	15,1	21,9	25,0	28,1	28,4	23,8	21,6	17,2
Čehijas Republika	10,7	9,9	16,6	18,3	18,1	19,5	18,9	15,9	12,6	10,5
Dānija	7,5	8,0	11,8	13,9	14,2	14,1	13,0	12,6	10,8	12,0
Vācija	11,8	10,4	11,1	9,8	8,5	8,0	7,8	7,7	7,2	7,1
Igaunija	10,1	12,0	27,4	32,9	22,4	20,9	18,7	15,0	13,1	13,4
Īrija	9,1	13,3	24,0	27,6	29,1	30,4	26,8	23,9	20,9	17,2
Grieķija	22,7	21,9	25,7	33,0	44,7	55,3	58,3	52,4	49,8	47,3
Spānija	18,1	24,5	37,7	41,5	46,2	52,9	55,5	53,2	48,3	44,4
Francija	19,5	19,0	23,6	23,3	22,7	24,4	24,9	24,2	24,7	24,6
Horvātija	25,4	23,6	25,4	32,3	36,6	42,2	49,9	44,9	42,3	31,5
Itālija	20,4	21,2	25,3	27,9	29,2	35,3	40,0	42,7	40,3	37,8
Kipra	10,2	9,0	13,8	16,6	22,4	27,7	38,9	36,0	32,8	29,1
Latvija	10,6	13,6	33,3	36,2	31,0	28,5	23,2	19,6	16,3	17,3
Lietuva	8,4	13,3	29,6	35,7	32,6	26,7	21,9	19,3	16,3	14,5
Luksemburga	15,6	17,3	16,5	15,8	16,4	18,0	16,9	22,3	16,6	19,1
Ungārija	18,1	19,5	26,4	26,4	26,0	28,2	26,6	20,4	17,3	12,9
Malta	13,5	11,7	14,5	13,2	13,3	14,1	13,0	11,7	11,8	11,0
Nīderlande	9,4	8,6	10,2	11,1	10,0	11,7	13,2	12,7	11,3	10,8
Austrija	9,4	8,5	10,7	9,5	8,9	9,4	9,7	10,3	10,6	11,2
Polija	21,6	17,2	20,6	23,7	25,8	26,5	27,3	23,9	20,8	17,7
Portugāle	21,4	21,6	25,3	28,2	30,2	38,0	38,1	34,7	32,0	28,2
Rumānija	19,3	17,6	20,0	22,1	23,9	22,6	23,7	24,0	21,7	20,6
Slovēnija	10,1	10,4	13,6	14,7	15,7	20,6	21,6	20,2	16,3	15,2
Slovākija	20,6	19,3	27,6	33,9	33,7	34,0	33,7	29,7	26,5	22,2
Somija	16,5	16,5	21,5	21,4	20,1	19,0	19,9	20,5	22,4	20,1
Zviedrija	19,2	20,2	25,0	24,8	22,8	23,7	23,6	22,9	20,4	18,9
Apvienotā Karaliste	14,3	15,0	19,1	19,9	21,3	21,2	20,7	17,0	14,6	13,0

Avots: Eurostat, Bezdarba līmenis pēc dzimuma un pa vecuma grupām — gada vidējais rādītājs, % [une_rt_a]

2. tabula. *NEET* rādītājs vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem dalībvalstīs 2007.–2016. gadā, % no iedzīvotāju skaita vecumā no 15 līdz 24 gadiem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ES28	11,0	10,9	12,4	12,8	12,9	13,2	13,0	12,5	12,0	11,5
Beļģija	11,2	10,1	11,1	10,9	11,8	12,3	12,7	12,0	12,2	9,9
Bulgārija	19,1	17,4	19,5	21,0	21,8	21,5	21,6	20,2	19,3	18,2
Čehijas Republika	6,9	6,7	8,5	8,8	8,3	8,9	9,1	8,1	7,5	7,0
Dānija	4,3	4,3	5,4	6,0	6,3	6,6	6,0	5,8	6,2	5,8
Vācija	8,9	8,4	8,8	8,3	7,5	7,1	6,3	6,4	6,2	6,6
Igaunija	8,9	8,7	14,5	14,0	11,6	12,2	11,3	11,7	10,8	9,1
Īrija	10,8	15,0	18,6	19,2	18,8	18,7	16,1	15,2	14,3	13,0
Grieķija	11,3	11,4	12,4	14,8	17,4	20,2	20,4	19,1	17,2	15,8
Spānija	12,0	14,3	18,1	17,8	18,2	18,6	18,6	17,1	15,6	14,6
Francija	10,7	10,5	12,7	12,7	12,3	12,5	11,2	11,4	12,0	11,9
Horvātija	12,9	11,6	13,4	15,7	16,2	16,6	19,6	19,3	18,1	16,9
Itālija	16,1	16,6	17,6	19,0	19,7	21,0	22,2	22,1	21,4	19,9
Kipra	9,0	9,7	9,9	11,7	14,6	16,0	18,7	17,0	15,3	15,9
Latvija	11,9	11,8	17,5	17,8	16,0	14,9	13,0	12,0	10,5	11,2
Lietuva	7,1	8,8	12,1	13,2	11,8	11,2	11,1	9,9	9,2	9,4
Luksemburga	5,7	6,2	5,8	5,1	4,7	5,9	5,0	6,3	6,2	5,4
Ungārija	11,5	11,5	13,6	12,6	13,2	14,8	15,5	13,6	11,6	11,0
Malta	11,5	8,3	9,9	9,5	10,2	10,6	9,9	10,5	10,4	8,6
Nīderlande	3,5	3,4	4,1	4,3	4,3	4,9	5,6	5,5	4,7	4,6
Austrija	7,4	7,4	8,2	7,4	7,3	6,8	7,3	7,7	7,5	7,7
Polija	10,6	9,0	10,1	10,8	11,5	11,8	12,2	12,0	11,0	10,5
Portugāle	11,2	10,2	11,2	11,4	12,6	13,9	14,1	12,3	11,3	10,6
Rumānija	13,3	11,6	13,9	16,6	17,5	16,8	17,0	17,0	18,1	17,4
Slovēnija	6,7	6,5	7,5	7,1	7,1	9,3	9,2	9,4	9,5	8,0
Slovākija	12,5	11,1	12,5	14,1	13,8	13,8	13,7	12,8	13,7	12,3
Somija	7,0	7,8	9,9	9,0	8,4	8,6	9,3	10,2	10,6	9,9
Zviedrija	7,5	7,8	9,6	7,7	7,5	7,8	7,5	7,2	6,7	6,5
Apvienotā Karaliste	11,9	12,1	13,2	13,6	14,2	13,9	13,2	11,9	11,1	10,9

Avots: Eurostat, Jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, pēc dzimuma un vecuma (*NEET* rādītājs) [edat_lfse_20]

3. tabula. Jauniešu bezdarba rādītājs vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem dalībvalstīs 2007.–2016. gadā, % no kopējā iedzīvotāju skaita vecumā no 15 līdz 24 gadiem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ES28	6,9	6,9	8,7	9,1	9,2	9,8	9,9	9,2	8,4	7,7
Beļģija	6,4	6,0	7,1	7,3	6,0	6,2	7,3	7,0	6,6	5,7
Bulgārija	4,2	3,7	4,6	6,8	7,4	8,5	8,4	6,5	5,6	4,1
Čehijas Republika	3,4	3,1	5,3	5,7	5,4	6,1	6,0	5,1	4,1	3,4
Dānija	5,3	5,8	8,4	9,4	9,6	9,1	8,1	7,8	6,7	7,9
Vācija	6,1	5,5	5,8	5,0	4,5	4,1	4,0	3,9	3,5	3,5
Igaunija	3,8	4,9	10,7	12,4	9,0	8,5	7,4	5,9	5,5	5,8
Īrija	5,1	7,1	11,7	12,0	12,1	12,3	10,6	8,9	7,6	6,7
Griekija	7,0	6,6	7,9	9,9	13,0	16,1	16,5	14,7	12,9	11,7
Spānija	8,7	11,7	17,0	17,7	18,9	20,6	21,0	19,0	16,8	14,7
Francija	7,2	7,1	9,1	8,8	8,3	8,8	9,0	8,7	9,0	9,0
Horvātija	9,2	8,7	9,2	11,6	11,9	12,7	14,9	15,3	14,0	11,6
Itālija	6,3	6,5	7,3	7,8	7,9	10,1	10,9	11,6	10,6	10,0
Kipra	4,2	3,8	5,6	6,7	8,7	10,8	14,9	14,5	12,4	10,8
Latvija	4,5	5,8	13,7	14,4	11,6	11,5	9,1	7,9	6,7	6,9
Lietuva	2,3	4,0	8,7	10,2	9,2	7,8	6,9	6,6	5,5	5,1
Luksemburga	4,0	5,2	5,5	3,5	4,2	5,0	4,0	6,0	6,1	5,8
Ungārija	4,6	4,9	6,5	6,6	6,3	7,2	7,3	6,0	5,4	4,2
Malta	7,3	6,1	7,5	6,7	6,9	7,2	6,9	6,1	6,1	5,7
Nīderlande	4,3	3,9	4,8	6,0	6,8	8,1	9,1	8,6	7,7	7,4
Austrija	5,6	5,1	6,4	5,5	5,3	5,6	5,7	6,0	6,1	6,5
Polija	7,1	5,7	6,9	8,2	8,6	8,9	9,1	8,1	6,8	6,1
Portugāle	8,6	8,5	9,9	10,3	11,5	14,1	13,3	11,9	10,7	9,3
Rumānija	6,1	5,7	6,4	6,9	7,3	6,9	7,1	7,1	6,8	5,8
Slovēnija	4,2	4,5	5,6	5,9	5,9	7,1	7,3	6,8	5,8	5,1
Slovākija	7,1	6,2	8,6	10,4	10,1	10,4	10,4	9,2	8,4	7,2
Somija	8,8	8,8	10,9	10,6	10,1	9,8	10,3	10,7	11,7	10,5
Zviedrija	10,1	10,7	12,8	12,8	12,1	12,4	12,8	12,7	11,2	10,4
Apvienotā Karaliste	8,8	9,2	11,3	11,6	12,4	12,4	12,1	9,8	8,6	7,6

Avots: Eurostat, Bezdarba līmenis pēc dzimuma un pa vecuma grupām — gada vidējais rādītājs, % [une_rt_a]

4. tabula. Jauniešu ilgstoša bezdarba (12 mēneši vai ilgāk) rādītājs vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem dalībvalstīs 2007.–2016. gadā, % no aktīvo iedzīvotāju skaita vecumā no 15 līdz 24 gadiem

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ES28	4,0	3,5	4,6	6,0	6,5	7,5	8,0	7,8	6,5	5,4
Beļģija	5,6	4,9	5,7	6,7	6,0	5,8	7,3	8,0	7,9	6,3
Bulgārija	6,3	5,0	5,2	8,9	12,1	13,8	13,2	11,7	11,1	8,0
Čehijas Republika	3,5	3,1	3,3	5,8	5,3	6,5	6,2	4,4	3,8	2,5
Dānija	:	:	:	0,9	1,4	1,3	1,3	1,1	0,9	1,0
Vācija	3,7	3,0	3,0	2,6	2,0	1,9	1,8	1,8	1,6	1,5
Igaunija	3,1	2,9	7,0	12,2	8,8	6,2	6,5	4,4	2,0	2,7
Īrija	1,9	2,5	6,1	11,5	13,4	14,5	10,9	9,2	7,8	5,8
Grieķija	9,4	7,8	7,9	11,7	18,9	27,1	30,3	31,5	28,0	25,1
Spānija	1,8	2,5	6,9	12,1	15,0	18,9	21,9	21,5	16,9	12,8
Francija	4,4	4,3	5,8	6,6	6,0	6,5	6,5	7,2	7,0	7,0
Horvātija	11,6	10,5	11,0	16,0	19,9	23,2	25,3	22,6	20,2	12,5
Itālija	8,2	8,0	10,1	12,3	13,7	17,3	21,0	25,1	22,0	19,4
Kipra	2,4	:	1,3	2,8	3,9	6,9	12,7	10,7	8,0	5,5
Latvija	1,2	1,8	6,9	12,0	10,2	8,9	6,8	4,7	4,4	5,0
Lietuva	:	:	5,2	10,8	11,1	6,8	4,4	4,4	:	:
Luksemburga	:	3,9	:	3,7	3,8	3,6	3,6	:	:	:
Ungārija	6,5	6,2	7,8	10,3	9,3	9,1	8,6	6,7	4,6	3,6
Malta	3,7	3,2	4,5	3,9	4,1	4,5	3,2	3,2	3,5	2,6
Nīderlande	0,7	0,5	0,7	1,0	1,3	1,5	2,2	2,3	2,0	1,7
Austrija	1,3	1,2	1,4	1,6	1,3	1,4	1,4	1,4	1,7	2,0
Polija	7,5	3,8	4,4	4,8	6,8	8,0	8,7	7,4	6,1	4,3
Portugāle	4,6	4,2	5,4	6,9	8,0	11,7	13,8	12,6	9,9	8,2
Rumānija	9,7	8,1	6,1	7,2	9,5	9,4	9,0	8,7	8,1	8,7
Slovēnija	3,0	2,1	2,8	4,9	5,5	6,6	8,5	7,6	5,8	6,7
Slovākija	11,6	10,0	11,4	18,4	18,2	19,2	20,6	17,0	14,4	10,6
Somija	0,9	:	1,0	1,6	1,0	0,9	1,0	1,0	1,7	1,5
Zviedrija	0,7	0,7	1,1	1,7	1,5	1,6	1,5	1,3	1,2	0,9
Apvienotā Karaliste	2,2	2,4	3,6	4,7	5,2	5,8	5,9	4,7	3,2	2,2

Avots: Eurostat, Jauniešu ilgstoša bezdarba (12 mēneši vai ilgāk) rādītājs pēc dzimuma un vecuma [yth_empl_120]

5. tabula. NEET rādītājs pēc aktivitātes statusa vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem dalībvalstīs 2016. gadā, % no iedzīvotāju skaita vecumā no 15 līdz 24 gadiem

	Neaktīvi NEET	Nestrādājoši NEET	NEET (kopā)
ES28	6,2	5,4	11,5
Beļģija	5,2	4,7	9,9
Bulgārija	14,5	3,7	18,2
Čehijas Republika	4,2	2,8	7,0
Dānija	3,8	2,0	5,8
Vācija	4,3	2,3	6,6
Igaunija	5,5	3,6	9,1
Īrija	7,9	5,1	13,0
Griekija	6,2	9,6	15,8
Spānija	5,2	9,4	14,6
Francija	5,4	6,5	11,9
Horvātija	6,0	10,9	16,9
Itālija	11,0	8,9	19,9
Kipra	7,9	8,0	15,9
Latvija	5,7	5,5	11,2
Lietuva	5,2	4,2	9,4
Luksemburga	2,5	2,8	5,4
Ungārija	7,2	3,8	11,0
Malta	4,7	4,0	8,6
Nīderlande	2,9	1,7	4,6
Austrija	3,8	3,9	7,7
Polija	5,7	4,9	10,5
Portugāle	4,1	6,5	10,6
Rumānija	12,0	5,4	17,4
Slovēnija	4,1	4,0	8,0
Slovākija	5,4	6,9	12,3
Somija	5,8	4,2	9,9
Zviedrija	3,8	2,7	6,5
Apvienotā Karaliste	6,3	4,6	10,9

Avots: Eurostat, Jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, pēc dzimuma un vecuma (NEET rādītājs) [edat_lfse_20]